

Remissvar: En arbetsmiljöstrategi för ett förändrat arbetsliv (SOU 2025:73)

Regeringens dnr: A2025/00628

Sveriges förenade studentkårer (SFS) inkommer här med sina synpunkter på remissen av *En arbetsmiljöstrategi för ett förändrat arbetsliv (SOU 2025:73)*. SFS är en sammanslutning av studentkårer vid Sveriges universitet och högskolor. SFS har ett sextiototal medlemskårer som tillsammans representerar ungefär 400 000 studenter och doktorander.

Remissvaret är skrivet i samråd med SFS doktorandkommitté.

Remissvaret är i huvudsak disponerat utifrån utredningens *kap 4 Utredningens förslag om delmål och åtgärder* avseende de förslag som tas upp både i kap 4 och kap 5. Det innebär att vissa synpunkterna som samlats under kapitel 4 också avser kapitel 5.

Övergripande kommentarer

SFS är överlag positiva till den föreslagna strategin. SFS är särskilt positiva till att arbetsmiljön för elever och studerande inom skola och annan utbildning skrivs fram som ett eget område.

SFS instämmer i utredningens bedömning att studiemiljön bidrar till psykiska besvär hos studenter, där höga prestationskrav, osäkerhet kring framtida arbetsliv, betygsättning och brist på återhämtning bidrar till belastningen (s 30).

SFS vill samtidigt understryka att arbetsmiljön för elever inom grundskola och gymnasium i många avseenden skiljer sig från arbetsmiljön för högskolestudenter. De påverkar dessutom olika aktörer. Det är viktigt att båda dessa grupper får tillräcklig uppmärksamhet i genomförandet av strategin.

SFS vill särskilt betona möjligheten av **återhämtning**, som är betydligt sämre för studenter jämfört med både anställda och andra studerandegrupper. Inom grundskola och gymnasium finns det flera lov under läsåret och det förekommer i princip ingen aktivitet på helgerna. Anställda skyddas av arbetstidslagen. Studenter har i princip ingen garanterad återhämtning. Höstterminen löper över julhelgerna och tar slut i januari och det finns inget mellanrum mellan höst- och vårterminen. För många studenter är tentor och

andra examinationsuppgifter förlagda till helgerna och ibland börjar en ny kurs dagen efter att föregående kurs tar slut. Sommaren är egentligen den enda lediga perioden under året, men många studenter behöver sommarjobba för att få ekonomin att gå ihop, vilket gör att tid för faktisk återhämtning ofta uteblir. Detta problem kan delvis hanteras genom att lärosätena blir bättre på att planera in tid för återhämtning mellan kursmoment, men för att verkligen få bukt på problemet behöver det också ske förändringar inom studiemedelssystemet, som är starkt styrande för terminsindelningen.

Särskilt om doktoranders arbetsmiljö

SFS vill också nämna doktoranders något speciella position i arbetsmiljöarbetet. Doktorander är både studerande och anställda. Detta innebär att doktorander riskerar att falla mellan stolarna i arbetsmiljöarbetet. Det innebär också att de representeras av både skyddsombud och studerandeskyddsombud och det är inte alltid självklart vem de ska vända sig till. Samtidigt har doktorander ofta en mycket ansträngd arbetssituation präglad av höga krav, arbetsbelastning och stress, ofta i kombination med bristande stöd.

SFS doktorandkommitté lyfter fram vissa särskilda utmaningar som rör arbetsmiljön för doktorander. Dels finns det språkliga utmaningar. För internationella doktorander är det svårt att få möjlighet att lära sig det svenska språket. För nationella doktorander saknas det möjligheter att utveckla sin akademiska engelska, vilket är något som förutsätts att doktorander ska kunna i dag. Det senare påverkar de sociala förutsättningarna på arbetsplatsen, då en institution eller forskningsplats ofta idag utgörs av språklig mångfald.

SFS doktorandkommitté lyfter även att många doktorander har bristfälliga fysiska arbetsplatser. Detta kan variera från ergonomisk utrustning till ljudnivåer. Beroende på lärosäte, kan det vara så att doktorander delar kontor med flera andra, eller hamnar på kontor där ergonomin inte har tagits i beaktning. Det är viktigt att poängtera, däremot, att doktorander i de flesta fall får kontor av samma slag som övriga på arbetsplatsen. Det innebär att samma ergonomiska utmaningar även kan vara aktuella för övriga anställda.

4.2.1 Prioriterade områden och frågor inom ett hållbart arbetsliv (delmål 1)

SFS är positiva till förslaget att delmålet om ett hållbart arbetsliv ska finnas kvar i arbetsmiljöstrategin för 2026–2030.

SFS är mycket positiva till förslaget att delmålet får ett nytt område som handlar om arbetsmiljön för elever och studerande i skola och annan utbildning.

SFS instämmer i de bedömningar som utredningen gör gällande studenters arbetsmiljö inom högre utbildning (s 81). Studenter inom högre utbildning är

överrepresenterade vad gäller psykisk ohälsa och arbetsmiljön är en bidragande orsak. SFS anser att förbättringar av studenters arbetsmiljö är angeläget och kan leda till en bättre hälsa hos studenter. En hälsosam studietid lägger också grunden för ett hälsosamt framtida arbetsliv.

SFS är försiktigt positiva till förslaget att lägga till en målbild att "Kunskapen om arbetsmiljöfrågornas betydelse för individer, företag och samhälle ökar i samhälls- och arbetsliv, samt på arbetsplatser och i befolkningen". Det finns fördelar med att kunskapen om arbetsmiljö ökar och att detta sker inom utbildningssystemet. Inom många högskoleutbildningar och för många studenter kan det finnas ett värde av att öka inslagen av arbetsmiljökunskap. Det är däremot inte önskvärt att öka styrningen eller lägga till nya formella kunskapskrav. Genomförandet bör därför bygga på frivillighet hos lärosätena, och dialog mellan lärosätesledning, lärare och studenter inom respektive utbildning.

SFS instämmer till fullo i att "För högre utbildning behövs riktlinjer för tolkning av lagstiftningen och praktisk tillämpning. Samverkan mellan lärosäten, myndigheter och organisationer kring kunskapshöjande insatser är också nödvändig" (s. 124). Se vidare SFS synpunkter gällande avsnitt 4.3.1 om hur samverkan mellan aktörerna kan stärkas.

Vad gäller genomförandet av detta delmål, vill SFS uppmärksamma det [projekt som Mynak har inlett](#) rörande elever och studenters arbetsmiljö. Projektet är ett mycket värdefullt för att kunskapen och dialogen om arbetsmiljöfrågor inom utbildningssektorn. Det är viktigt att det inte stannar vid ett informationsmaterial, utan att arbetet kan leva vidare och fortsätta utvecklas när Mynak inlemmas i Arbetsmiljöverket.

4.2.2 Prioriterade områden och frågor inom ett hälsosamt arbetsliv (delmål 2)

SFS är positiva till att delmålet om ett hälsosamt arbetsliv i stora delar förs över till arbetsmiljöstrategin för 2026–2030.

Delmålet rör inte uttryckligen studenter som grupp, men eftersom studenter likställs med arbetstagare så är det ändå tillämpligt. Några av målbilderna inom delmålet kan dessutom kopplas till vissa särskilda utmaningar för studenter, vilket här kommenteras särskilt.

Om målbilden **Arbetsgivarnas och arbetstagarnas gemensamma arbete med att skapa arbetsplatser som bidrar till hälsa, utveckling och välbefinnande stärks**

SFS är positiva till målbilden. Vad gäller genomförandet, se SFS synpunkter gällande avsnitt 4.3.1 nedan.

Om målbilden **Organisatorisk och social arbetsmiljö förbättras. Den psykiska ohälsan och de stressrelaterade problemen i arbetslivet minskar**

SFS upplever en särskild utmaning att arbeta med studenters organisatoriska och sociala arbetsmiljö eftersom de föreskrifter som infördes 2015 inte omfattar studenter. Arbetsmiljöverket har visserligen förtydligat att lärosätena genom Arbetsmiljölagen ändå har ett ansvar för studenters organisatoriska och sociala arbetsmiljö, men det upplevs som otydligt hur lärosätena ska arbeta i praktiken. I genomförandet av strategin bör studenter ingå inom denna målbild.

Om målbilden **Arbetsmiljön för personer med funktionsnedsättning förbättras genom ökad medvetenhet och kunskap hos arbetsgivare och arbetstagare och genom inkludering, anpassningar och arbete för ökad tillgänglighet**

SFS ser mycket positivt på målbilden. Inom högskolan finns ofta system för anpassningar och särskilt stöd, men detta ses ofta som en pedagogisk fråga eller en fråga om likabehandling, snarare än en arbetsmiljöfråga. Det innebär att frågorna ofta hanteras i andra forum på lärosätena.

Om målbilden **Sjukfrånvaron minskar genom ett mer strategiskt arbete för hälsofrämjande arbetsplatser samt arbete med rehabilitering och arbetsanpassning**

SFS ser ett behov av att förbättra lärosätenas förmåga att hjälpa studenter i samband med sjukskrivning, inte minst för att genomföra anpassningar vid återgång till studierna. I dagsläget är det svårt för studenter att komma tillbaka efter en tids sjukskrivning och komma ikapp missade moment. Det är ofta en utmaning för lärosätena att erbjuda möjlighet att läsa ikapp utan att ändra programupplägg helt och hållet. Det finns dock mindre omfattande åtgärder som kan vara lämpliga i vissa situationer. I första hand ser SFS ett behov av att identifiera och sprida goda exempel.

4.2.3 Prioriterade områden och frågor inom ett tryggt arbetsliv (delmål 3)

SFS är positiva till förslaget att delmålet om ett tryggt arbetsliv förs i stort sett över till arbetsmiljöstrategin för 2026–2030.

SFS vill understryka att frågan om hot och våld i arbetslivet är aktuell även inom högskolesektorn. Frågan om hot och hat mot företrädare för akademien har uppmärksamats av flera aktörer, och [Nationella sekretariatet för genusforskning](#) har kartlagt förekomsten i flera rapporter. Problemet beskrivs ofta som ett hot mot den akademiska friheten och förefaller vara prioriterad för många lärosäten, men ibland tappas perspektivet att det är en arbetsmiljöfråga

och det tycks hända att frågan hanteras i separata processer i organisationerna. Det är viktigt att frågan om hot och hat mot företrädare för akademien ingår i genomförandet av arbetsmiljöstrategin.

SFS är också positiva till förslaget att arbetet för inkluderande arbetsplatser tydliggörs,

4.2.6 Prioriterade områden och frågor inom ett innovativt arbetsliv (delmål 4)

SFS är positiva till förslaget om ett nytt delmål som samlar frågor om ett innovativt arbetsliv.

Frågan om hur AI-utvecklingen kommer att påverka arbetslivet är relevant för den högre utbildning.

Även frågan om distansarbete har sin motsvarighet inom utbildningssektorn, då allt fler utbildningar har inslag som genomförs på distans. Även detta kan med fördel belysas inom delmålet. Redan idag ser vi att ökningen av digitala inslag leder till att studenter upplever minskad kontakt med sina lärare. Om distansutbildning används på fel sätt kan det leda till en mer isolerad utbildningsmiljö med sämre tillgång till stöd.

4.3 Åtgärder för att uppnå delmålen

4.3.1 Flera aktörer behöver kroka arm i arbetsmiljöarbetet

SFS instämmer i att flera aktörer behöver samverka, detta gäller även inom utbildningssektorn: Arbetsgivare, lärare/forskare och studenter och studenthälsovården behöver involveras. Inom högskolesektorn är detta ofta extra komplext, eftersom det finns ovanligt många olika roller: personal som ansvarar för de anställdas arbetsmiljö, personal som ansvarar för studenternas arbetsmiljö, skyddsombud, studerandeskyddsombud, studenthälsovård, företagshälsovård, med mera.

Studenthälsovården är också ofta involverade i lärosätenas arbetsmiljöarbete men var tredje studenthälsa är inte det ([UKÄ rapport Studenthälsovården vid Sveriges universitet och högskolor 2020](#)). Studenthälsorvårdens uppdrag har inte heller utvecklats på samma sätt som företagshälsovården, utan uppdraget är fortfarande mer reaktivt och individorienterat, även om många studenthälsor också arbetar mycket förebyggande och organisatoriskt. Här finns potential till utveckling. Om studenthälsovården kan få en tydligare roll som expertresurs, så skulle det kunna stärka lärosätenas arbetsmiljöarbete generellt.

Utredningen lyfter parternas roll, bland annat i att stötta samverkan mellan arbetstagare och arbetsgivare på olika nivåer, vilket inkluderar att värva och utbilda skyddsombud.

Inom den högre utbildningen finns inte samma etablerade strukturer. SFS och vissa lärosäten genomför utbildningar för studerandeskyddsombud, men det finns ingen nationell samordning och tillgången till stöd varierar. SFS erhåller inga särskilda resurser avsatta för ändamålet. Inom Sveriges universitets- och högskoleförbund (SUHF) finns en arbetsgrupp som nyligen har börjat arbeta med frågor som berör arbetsmiljöansvar för studenterna. Sedan några år finns det även ett nätverk för anställda inom högskolesektorn som arbetar med studenters arbetsmiljö. Högskolesektorn har sammantaget alltså tagit ett ökat ansvar för studenters arbetsmiljö de senaste åren, men strukturerna är långtifrån lika välutvecklade som de som finns hos arbetsmarknadens parter. Här finns potential för ytterligare förbättringar.

SFS föreslår därför att regeringen bidrar med resurser för att högskolesektorn ska kunna utveckla samverkansformerna inom frågor som rör studenters arbetsmiljö. Det skulle till exempel kunna ske genom att inrätta en särskild samordnare för studenters arbetsmiljö eller ett nationellt studerandeskyddsombud.

SFS föreslår ett nationellt studerandeskyddsombud

SFS vill i första hand förordna en modell med ett nationellt studerandeskyddsombud. Ett nationellt studerandeskyddsombud skulle kunna stötta studentkårer och studerandeskyddsombud på lärosätena, samt sprida kunskap om studenters arbetsmiljö inom högskolesektorn och till enskilda studenter. Funktionen skulle också kunna främja ett ökat samarbete mellan de olika aktörer som arbetar med studenters arbetsmiljö.

SFS har goda förutsättningar att husera ett nationellt studerandeskyddsombud. SFS anordnar i dagsläget utbildningar och nätverk för studerandeskyddsombud, samt erbjuder viss rådgivning till studerandeskyddsombud i särskilda fall. Det finns dock fortfarande utmaningar, och alla lärosäten nås inte av stödinsatserna. Vissa studentkårer har svårt att avsätta tid eller rekrytera tillräckligt många lokala studerandeskyddsombud.

I dagsläget huserar SFS ett studerandeombud för yrkeshögskolan, som finansieras av Myndigheten för yrkeshögskolan och har i uppdrag att utveckla studerandeinflytandet på yrkeshögskolor i Sverige. Tjänsten är på deltid och stödet från MYH uppgår till 348 000 kronor årligen.

Ett nationellt studerandeskyddsombud på heltid skulle kosta ca 1 miljon kronor, varav 700 000 kronor skulle utgöras av personalkostnader och resterande summa skulle täcka OH-kostnader och resor för att regelbundet kunna besöka lärosäten runtom i landet.

Denna kostnad kan ställas i relation till att de centrala arbetstagarorganisationerna idag erhåller ett statligt stöd för regionala

skyddsombud, som 2025 uppgår till 112 miljoner kronor som fördelas via Arbetsmiljöverket.

Alternativt förslag om en samordnare för studenters arbetsmiljö

Ett alternativt förslag till ett nationellt studerandeskyddsombud, skulle vara en samordnare för studenters arbetsmiljön. Denna roll skulle ha en funktion snarlik de partsgemensamma organisationerna (Partsrådet, Suntarbetsliv, Prevent) och bidra med utbildningar och kunskap till studerandeskyddsombud och anställda på lärosätena. I nuläget finns ingen fristående organisation som skulle kunna husera en sådan roll, och det mest lämpliga vore att inrätta den inom eller under Arbetsmiljöverket.

4.3.2 Regeringens och myndigheternas roll

SFS är överlag positiva till utredningens resonemang om samverkan mellan regeringen och berörda myndigheter.

Utredningen föreslår att UKÄ och landets lärosäten kan involveras i arbetet med strategin. Det är dock viktigt att ansvarsfördelningen mellan UKÄ och Arbetsmiljöverket förblir tydlig: Arbetsmiljöverket är tillsynsmyndighet och den myndighet som har bäst förutsättningar att arbeta utifrån Arbetsmiljölagen. UKÄ är tillsynsmyndighet för högskolelagstiftningen, gör analyser, för statistik och granskar kvalitetsarbetet inom högskolan. Studenthälsovården regleras genom högskoleförordningen men andra arbetsmiljöfrågor faller utanför UKÄ:s område. Det är bra om regeringen och Arbetsmiljöverket har en dialog med UKÄ kring den del av strategin som rör högskolesektorn, men det måste samtidigt vara tydligt att UKÄ inte har något formellt ansvar och inte kan förväntas ha expertkunskaper om arbetsmiljö och studenters hälsa.

4.3.3 En nationell samordningsfunktion för arbetsmiljö inrättas

SFS är positiva till förslaget om att inrätta en samordningsfunktion för arbetsmiljö.

SFS delar utredningens uppfattning att den nuvarande strategin främst har fått genomslag hos myndigheter under arbetsmarknadsdepartementet. Den nuvarande strategin har inte riktigt fått genomslag för lärosäten eller myndigheter under utbildningsdepartementet. En samordningsfunktion inom regeringskansliet kan vara ett bra verktyg för att öka strategins genomslag för högskolesektorn, vilket skulle vara positivt både för studenters arbetsmiljö och arbetsmiljön för forskare och lärare.

Det är viktigt att aktörer inom utbildningssektorn inkluderas i samordningsfunktionens arbete, för att strategin ska få genomslag även i de delar som rör arbetsmiljön för elever och studenter. SFS deltar gärna i denna dialog.

4.3.4 Uppföljning av arbetsmiljöstrategin

SFS är positiva till förslaget att Statskontoret ska få i uppdrag att följa upp strategin.

Rasmus Lindstedt
Ordförande
rasmus.lindstedt@sfs.se
070-545 75 57

Sebastian Lagunas Rosén
Samhällspolitisk chef
sebastian.lagunas.rosen@sfs.se
076-870 56 94